

ТЪЛКУВАТЕЛНО РЕШЕНИЕ

1/2017

гр.София, 11 декември 2018 год.

Върховният касационен съд на Република България, Общо събрание на Гражданска колегия в съдебно заседание на 15 ноември 2018 год. в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК: ЛОЗАН ПАНОВ -
Председател на Върховния касационен съд

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС
И РЪКОВОДИТЕЛ НА
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ: СВЕТЛА ДИМИТРОВА

ПРЕДСЕДАТЕЛИ НА ОТДЕЛЕНИЯ: ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА
БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА
МАРИЯ ИВАНОВА

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ	15. БОНКА ДЕЧЕВА
2. СТОИЛ СОТИРОВ	16. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА
3. МАРГАРИТА СОКОЛОВА	17. ЖИВА ДЕКОВА
4. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ	18. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА
5. ВЕСКА РАЙЧЕВА	19. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА
6. ПЛАМЕН СТОЕВ	20. ВАСИЛКА ИЛИЕВА
7. ЗЛАТКА РУСЕВА	21. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА
8. ДИЯНА ЦЕНЕВА	22. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА
9. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА	23. ЗОЯ АТАНАСОВА
10. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА	24. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ
11. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА	25. ВЕСЕЛКА МАРЕВА
12. МАРИО ПЪРВАНОВ	26. БОРИС ИЛИЕВ
13. ЕМИЛ ТОМОВ	27. БОЯН ЦОНЕВ
14. АЛБЕНА БОНЕВА	28. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА

29. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ
30. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ
31. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА
32. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ
33. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА
34. ГЕРГАНА НИКОВА
35. МАЙЯ РУСЕВА

36. ЕРИК ВАСИЛЕВ
37. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА
38. ВАНЯ АТАНАСОВА
39. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ
40. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА
41. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ

при участието на секретаря Аврора Караджова

постави на разглеждане тълкувателно дело **№ 1 по описа за 2017 г.** на Общото събрание на Гражданска колегия, докладвано от съдия ЗОЯ АТАНАСОВА

Тълкувателно дело № 1/2017 г. по описа на ВКС, Гражданска колегия, е образувано с разпореждане от 17.02.2017 г. на председателя на Върховния касационен съд за приемане на тълкувателно решение по въпроса: ”може ли при предявен иск с правно основание чл.2,ал.1,т.3 ЗОДОВ за присъждане на обезщетение за имуществени вреди, които се състоят в заплащане на адвокатски хонорар, да се намали поради прекомерност адвокатското възнаграждение в наказателния процес”. С последващо разпореждане от 22.03.2017 г. на и.ф. председателя на ВКС е постановено гр.дело № 3502/2016 г. на ВКС, IV г.о., да се присъедини към тълк. дело № 1/2017 г. на ОСГК по въпроса: може ли съдът в производството по иск с правно основание чл.2,ал.1 ЗОДОВ по възражение на насрещната страна да намали обезщетението за имуществени вреди, съставляващо разходи за адвокатско възнаграждение в наказателното производство.

На проведено заседание на 11.05.2017 г. ОСГК на ВКС е прието решение за преформулиране на двата въпроса в един въпрос по тълкувателното дело както следва:”**може ли съдът при иск по чл.2,ал.1 ЗОДОВ да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.**”

Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд /ОСГК на ВКС/, за да се произнесе, съобрази следното:

По поставения въпрос е налице противоречива съдебна практика на състави на ВКС, изразена в решения, постановени по реда на чл.290 ГПК.

Първото становище е, че при иск по чл.2, ал.1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди/ЗОДОВ/ съдът може да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.

Второто становище е в обратен смисъл – при иск по чл.2,ал.1 ЗОДОВ съдът не може да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.

Съдебната практика е единна, че заплатеното от обвиняемия, респективно от признатия за невиновен, адвокатско възнаграждение в наказателното производство е имуществена вреда и подлежи на обезщетяване по реда на ЗОДОВ. Противоречието в практиката се изразява в това дали съдът по иска за обезщетение може да приеме, че действително претърпяната имуществена вреда е по-малка от изплатеното адвокатско възнаграждение и да присъди като обезщетение само част от изплатената сума; или е обвързан да приеме, че цялото изплатено в наказателното производство адвокатско възнаграждение е вреда от незаконното обвинение и следва да присъди като обезщетение цялата изплатена сума.

Общото събрание на Гражданска колегия на ВКС счита за правилно първото становище по следните съображения:

Отговорността за разноси в гражданския процес е материално правоотношение между страните по делото. Тя е уредена в чл. 78 ГПК като безвиновна деликтна отговорност за разноските, които насрещната страна е направила при неблагоприятен изход на делото. В чл.78, ал.5 ГПК е уредена възможността, ако заплатеното от страната възнаграждение за адвокат е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на делото, насрещната страна да направи възражение за прекомерност, а съдът да присъди по-нисък размер на разноските в тази им част, но не по-малко от минимално определения размер, съобразно чл.36 от Закона за адвокатурата.

В Наказателно - процесуалния кодекс не е уредена отговорността за разноси, представляващи заплатено адвокатско възнаграждение от лицето, признато за невиновно или по отношение на което наказателното производство е прекратено. Поради това тези разноси могат да се претендират като имуществена вреда в производството за обезщетение на вреди от незаконосъобразно обвинение на основание чл.2, ал.1 ЗОДОВ. Тази отговорност е гражданска и се урежда от правилата на ЗЗД за отговорността от неизпълнение на общото задължение да не се вреди другиму, доколкото за отговорността на държавата за причинени вреди не са уредени особени правила в ЗОДОВ. По отношение на отговорността за вреди от неизпълнението на задължения с определено съдържание е приложимо правилото на чл.83, ал.2 ЗЗД, че длъжникът не дължи обезщетение за вредите, които кредиторът би могъл да избегне, като положи грижи на добър стопанин. При деликтната отговорност няма нужда от подобно правило, тъй като делинквентът дължи обезщетение само за тези вреди, които са в причинна връзка с неговото противоправно деяние. Вредите, които са в причинна връзка с неполагането на дължимата грижа от пострадалия, са следствие от неговото поведение, което прекъсва

причинната връзка с противоправното деяние на делинквента и той не може да носи отговорност за тяхното обезщетяване.

Изразходваните средства за адвокатско възнаграждение в наказателното производство, приключило с оправдателна присъда или прекратено на основанията, посочени в чл.2, ал.1 ЗОДОВ, са имуществена вреда за лицето, подложено на неоснователна наказателна репресия, тъй като то има право на адвокатска защита във всеки стадий на това производство. Когато ответникът възрази, че изплатеното в наказателното производство адвокатско възнаграждение е прекомерно съобразно действителната правна и фактическа сложност на наказателното дело, в правомощията на съда по иска за обезщетение за вреди е да изследва дали незаконно обвиненият е положил дължимата грижа при уговарянето на адвокатското възнаграждение с оглед вида и тежестта на обвинението, интензитета на приложената процесуална принуда и очакваните усилия и труд, които адвокатът предстои да положи при осъществяването на защитата. В случай, че уговореното адвокатско възнаграждение надвишава съществено разумния и обичаен размер на дължимото възнаграждение, изплатеното в повече няма за причина незаконното обвинение и не е необходима последица от него. То остава в тежест на неположилия дължимата грижа пострадал, тъй като е в причинна връзка с неговото поведение. За платеното в повече държавата не дължи обезщетение.

Когато по иск с правно основание чл.2,ал.1 ЗОДОВ съдът определя обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-нисък от платения в наказателния процес, той не упражнява правомощието си по чл.78,ал.5 ГПК, а се произнася по предмета на предявения иск, като установява наличието или отсъствието на причинна връзка между незаконното обвинение и претендираната имуществена вреда, за да определи размера на дължимото обезщетение. В този случай съдът се произнася по предмета на предявения иск, като прилага последиците от неполагането на дължимата грижа от пострадалия при осъществяването на неговата защита срещу противоправното поведение на делинквента.

При определяне на размера на обезщетението за имуществени вреди, представляващи изплатено адвокатско възнаграждение в наказателното производство по иск с правно основание чл.2,ал.1 ЗОДОВ, по възражение на ответника са приложими и правилата на чл.5 ЗОДОВ. Ако увреждането е причинено поради изключителна вина на пострадалия, т.е. неговото поведение е единственият каузален фактор, съгласно т.3 ТР№ 3/22.04.2005 г. по тълк.дело № 3/2004 г. на ОСГК на ВКС държавата не отговаря. Ако пострадалият само е допринесъл за настъпването на вредите със своето процесуално поведение: недобросъвестно е създавал предпоставки за повдигане и поддържане на незаконното обвинение, недобросъвестно е забавял или опорочавал процесуални действия, прикривал е определени обстоятелства или е имал друго недобросъвестно

процесуално поведение, обезщетението се намалява с оглед особеностите на всеки отделен случай. В тази хипотеза съдът също се произнася по предмета на предявения иск, като прилага последиците от недобросъвестно процесуално поведение на пострадалия при осъществяване на неговата защита в наказателното производство.

По изложените съображения Общото събрание на Гражданска колегия на Върховния касационен съд

Р Е Ш И :

При иск по чл. 2, ал.1 ЗОДОВ съдът може да определи обезщетението за имуществени вреди, съставляващи адвокатско възнаграждение, в размер, по-малък от платения в наказателния процес.

ПРЕДСЕДАТЕЛ на ОСГК: ЛОЗАН ПАНОВ -
Председател на Върховния касационен съд.....

ЗАМ.-ПРЕДСЕДАТЕЛ НА ВКС
И РЪКОВОДИТЕЛ НА
ГРАЖДАНСКА КОЛЕГИЯ:
СВЕТЛА ДИМИТРОВА.....

ПРЕДСЕДАТЕЛИ
на ОТДЕЛЕНИЯ: ЕМАНУЕЛА БАЛЕВСКА.....

БРАНИСЛАВА ПАВЛОВА.....

МАРИЯ ИВАНОВА.....

ЧЛЕНОВЕ:

1. СИМЕОН ЧАНАЧЕВ.....	8. ДИЯНА ЦЕНЕВА.....
2. СТОИЛ СОТИРОВ.....	9. СВЕТЛАНА КАЛИНОВА.....
3. МАРГАРИТА СОКОЛОВА.....	10. ГЪЛЪБИНА ГЕНЧЕВА.....
4. БОРИСЛАВ БЕЛАЗЕЛКОВ.....	11. СНЕЖАНКА НИКОЛОВА.....
5. ВЕСКА РАЙЧЕВА.....	12. МАРИО ПЪРВАНОВ.....
6. ПЛАМЕН СТОЕВ.....	13. ЕМИЛ ТОМОВ.....
7. ЗЛАТКА РУСЕВА.....	14. АЛБЕНА БОНЕВА.....

15. БОНКА ДЕЧЕВА.....	29. ДРАГОМИР ДРАГНЕВ.....
16. СВЕТЛА БОЯДЖИЕВА.....	30. ВЛАДИМИР ЙОРДАНОВ.....
17. ЖИВА ДЕКОВА.....	31. ГЕНИКА МИХАЙЛОВА.....
18. КАМЕЛИЯ МАРИНОВА.....	32. ДИМИТЪР ДИМИТРОВ.....
19. ЗДРАВКА ПЪРВАНОВА.....	33. ДАНИЕЛА СТОЯНОВА.....
20. ВАСИЛКА ИЛИЕВА.....	34. ГЕРГАНА НИКОВА.....
21. ТЕОДОРА ГРОЗДЕВА.....	35. МАЙЯ РУСЕВА.....
22. ИЛИЯНА ПАПАЗОВА.....	36. ЕРИК ВАСИЛЕВ.....
23. ЗОЯ АТАНАСОВА.....	37. ГЕНОВЕВА НИКОЛАЕВА.....
24. ВЕЛИСЛАВ ПАВКОВ.....	38. ВАНЯ АТАНАСОВА.....
25. ВЕСЕЛКА МАРЕВА.....	39. АЛЕКСАНДЪР ЦОНЕВ.....
26. БОРИС ИЛИЕВ.....	40. ЕМИЛИЯ ДОНКОВА.....
27. БОЯН ЦОНЕВ.....	41. ФИЛИП ВЛАДИМИРОВ
28. МАРГАРИТА ГЕОРГИЕВА.....	